

УДК 004.492.2

ПОВЫШЕНИЕ НАДЕЖНОСТИ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ НА ЭТАПЕ ЕГО РАЗРАБОТКИ ПУТЕМ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ РУТКИТАМ РЕЖИМА ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ В ОПЕРАЦИОННЫХ СИСТЕМАХ WINDOWS NT

Р. С. Цвентарный, Ю. В. Зилинский, А. В. Котовский

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, 39600, г. Кременчуг, Украина. E-mail: ktp@kdu.edu.ua

На основе анализа механизмов, используемых руткитами режима пользователя, предложены методы и их программная реализация в системе защиты программного обеспечения с прозрачной стыковкой с приложением на этапе его разработки. Разработанная программная реализация предложенных методов в виде библиотеки динамической линковки операционной системы Windows NT может быть использована разработчиками программного обеспечения на стадии кодирования для противодействия многим известным на сегодня руткит-технологиям режима пользователя.

Ключевые слова: руткит, перехват функций, режим пользователя, Win API.

SOFTWARE RELIABILITY IMPROVING ON STAGE OF ITS DEVELOPMENT BY COUNTERACTION TO USER MODE ROOT-KITS IN THE WINDOWS NT OPERATING SYSTEMS

R. S. Tsventarniy, Yu. V. Zilinskiy, A. V. Kotovskiy

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University
vul. Pershotravneva, 20, 39600, Kremenchug, Ukraine. E-mail: ktp@kdu.edu.ua

Based on analysis of the mechanisms used by user-mode root-kits, methods and their software implementation in a system of software protection with clear connections with the application during development are suggested. The developed programmatic realization of the offered methods as the library of the dynamic linking operating system of Windows NT can be used by the developers of software on the stage of code for counteraction to many root-kits-technologies of the mode of user known for today.

Key words: root-kit, function calls intercept, user mode, Win API.

ПІВВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЕТАПІ ЙОГО РОЗРОБКИ ШЛЯХОМ ПРОТИДІЇ РУТКИТАМ РЕЖИМУ КОРИСТУВАЧА В ОПЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ WINDOWS NT

Р. С. Цвентарний, Ю. В. Зілінський, А. В. Котовський

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, 39600, м. Кременчук, Україна. E-mail: ktp@kdu.edu.ua

На основі аналізу механізмів, які використовують руткіти режиму користувача, запропоновані методи та їх програмна реалізація в системі захисту програмного забезпечення з прозорою стиковкою із додатком на етапі його розробки. Розроблена програмна реалізація пропонує методів у вигляді бібліотеки динамічної линковки операційної системи Windows NT може бути використана розробниками програмного забезпечення на стадії кодування для протидії багатьом відомим на сьогодні руткіт-технологіям режиму користувача.

Ключові слова: руткіт, перехоплення функцій, режим користувача, Win API.

АКТУАЛЬНОСТЬ РАБОТЫ. Стремительное в последнее время развитие информационных технологий, к сожалению, неразрывно связано с параллельным развитием сопутствующих неблагоприятных факторов. Одним из них является расширение круга угроз в области информационной безопасности, связанное, в частности, с распространением вредоносного программного обеспечения (malware).

Одной из основных причин появления подобных программ для конкретной операционной системы (ОС) является ее широкое распространение и наличие разнообразной и достаточно полной технической документации по системе.

По статистическим данным Интернет-ресурса StatCounter (<http://gs.statcounter.com/#os-ww-monthly-200908-201009>) в период с августа по сентябрь 2010 года более 90% обращений к примерно трем миллионам сайтов, размещенных на серверах по всему миру, производилось пользователями с компьютеров под управлением различных версий ОС семейства Windows NT. Учитывая этот факт, становится очевидным, что подавляющее большин-

ство вредоносных программ разрабатывается на сегодняшний день для операционных систем именно этого семейства.

Аналитики информационной безопасности не престапно фиксируют все новые действия злоумышленников, направленные на нарушение безопасности конфиденциальных данных пользователей, и наблюдают новые тенденции развития вредоносных программ. В частности, в последнее время отмечается возрастающая тенденция использования разработчиками вредоносного программного обеспечения для ОС семейства Windows NT разнообразных руткит-технологий режима пользователя (user-mode root-kit) для сокрытия от пользователя факта своего присутствия в системе и препятствия работе программных средств защиты.

Анализ известных авторам настоящей статьи литературных источников показывает, что хотя методы безопасного кодирования [1] и повышают надежность программного обеспечения на стадии его эксплуатации, но оказываются бессильными против используемых руткит-технологий [2]. В этом аспек-

те розробнику програмного забезпечення отводиться пасивна роль, і захищеність його програм залежить від наявності і можливостей використовуваних в системі засобів захисту.

В зв'язі з цим метою роботи являється розробка принципів побудови і програмна реалізація системи захисту для протидії руткитам режиму користувача операційної системи родинства Windows NT і підвищення ступеня захищеності програмного забезпечення на етапі його розробки шляхом прозорості для розробника стикування його застосунку з системою захисту.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ІССЛЕДОВАНИЙ. Як свідчить досвід авторів, практична реалізація запропонованого в [3] методу організації прямого взаємодія програми з ядром ОС для протидії руткит-технологіям режиму користувача супроводжується певними складнощами.

Перше з них, для реалізації вказаного методу к розробнику програмного забезпечення пред'являються вимоги достатньо глибокого розуміння архітектури операційної системи, навичок системного програмування, розуміння низкорівневого мови програмування (асемблера), вміння працювати з засобами налагодки.

В зв'язі з цим, авторами даної роботи пропонується розробка і програмна реалізація методів прозорості для розробника програмного забезпечення стикування програмного модуля з системою захисту, що дозволяє підвищити надійність програмного забезпечення на етапі його розробки.

Запропонований метод базується на використанні в системі захисту технологій, аналогічних шкідливим руткит-технологіям, однак спрямованих на протидію їм.

Система захисту побудована на використанні декількох методів перехвату функцій програмного інтерфейсу застосунків (Win API) [2].

Перший метод перехвату полягає в модифікації таблиці імпорту (IAT) захищеного застосунку шляхом пошуку і заміни адресів API-функцій, використовуваних застосунком, які найбільш часто піддаються атакам з боку руткитів. Адреса таких функцій заміняються адресами адресного простору програмного модуля системи захисту. Алгоритм методу захисту:

1. Пошук точки входу потрібної функції в таблиці імпорту.
2. Заміна знайденої точки входу адресом бібліотеки системи захисту.
3. Підготовка і виконання чистого коду функції.
4. Повернення управління в викликаючий застосунок.

Схема захисту шляхом модифікації таблиці імпорту зображена на малюнку 1.

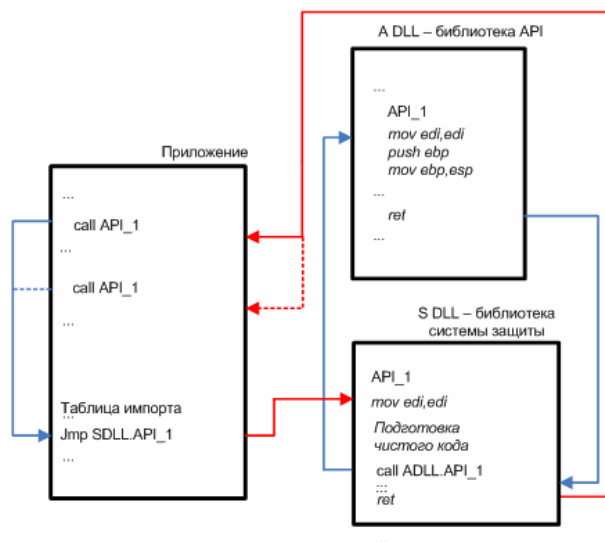

Рисунок 1 – Схема захисту шляхом модифікації таблиці імпорту

В адресному просторі системи захисту передбачено декілька способів безпечної, захищеної виконання коду перехвачених функцій. Найпростішим з них – виконання заздалегідь реалізованої «чистої» копії коду перехваченої функції. Дослідження показали, що такий спосіб захищеної виконання коду має ряд недоліків: зміна вихідного коду перехвачуваної функції внаслідок оновлення компонентів ОС; наявність в коді функції викликів інших функцій.

Перший недолік не є суттєвим в тому випадку, якщо компоненти ОС не зазнають змін.

Урахування другого недоліку здійснено при реалізації другого методу перехвату, про який йдеться нижче, а також іншого способу захищеної виконання коду перехваченої функції в межах розглянутого методу перехвату функцій. Цей спосіб використовує метод організації прямого взаємодія модуля захисту з ядром ОС, який описано в [3], і виключає можливість перехвату функції руткитом режиму користувача на цьому етапі роботи системи захисту.

Інший спосіб захищеної виконання коду перехвачених функцій базується на обов'язковому перехваті і захисті функцій бібліотеки kernel32.dll LoadLibrary (динамічна загрузка бібліотеки) і GetProcAddress (отримання адреси функції), а також перехваті використовуваних цими функціями в самій kernel32.dll функцій LdrLoadDll і LdrGetProcedureAddress, імпортованих kernel32.dll з ntdll.dll. Цей перехват здійснюється шляхом впровадження коду команди переходу в початок вказаних функцій (сплайсинг) [2]. Спосіб дозволяє динамічно завантажити «чисту» бібліотеку і отримати в ній адресу функції, виклик якої приймає захищувана програма. Розглянутий спосіб має суттєву перевагу: він дозволяє заблокувати динамічну загрузка сторонніх бібліотек (пізніше зв'язування). В такому випадку стає неможливим один з найбільш популярних методів впровадження руткита, виконаного в вигляді динамічної бібліотеки (DLL), з допомогою запуску віддаленого потоку. Цей метод

внедрения известен также под названием инъект (inject). Однако при этом необходимо учитывать, что защищаемая программа сама может использовать механизм позднего связывания.

Второй метод перехвата учитывает то, что руткит может осуществлять более глубокий перехват в таблицах импорта системных библиотек, таких как kernel32.dll. Способы защищенного исполнения кода перехваченных функций при этом аналогичны описанным при рассмотрении первого метода перехвата. Алгоритм метода защиты:

1. Поиск всех загруженных модулей.
2. Для каждого найденного модуля применение алгоритм первого метода защиты.

Третий метод перехвата использует технологию внедрения машинного кода в перехватываемые функции (сплайсинг). Алгоритм метода защиты:

1. Подготовка буфера кода для команд push и ret.
2. Копирование первых 6 байтов кода оригинальной функции.
3. Замещение первых 6 байтов кода оригинальной функции кодом подготовленного в п. 1 буфера.

Схема защиты путем внедрения машинного кода изображена на рисунке 2.

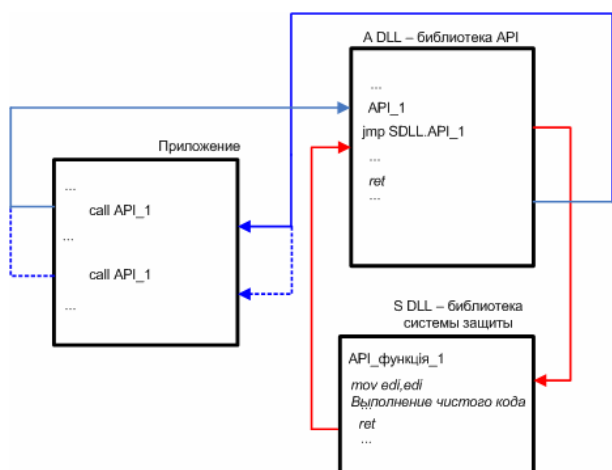

Рисунок 2 – Схема защиты путем внедрения машинного кода

Следует отметить, что описанные методы защиты от руткитов режима пользователя не лишены недостатка. Он заключается в том, что на момент запуска защищаемого приложения руткит уже может присутствовать в системе и, например, контролировать создание всех процессов или вообще не создавать отдельных потоков для своей работы. При этом не исключается возможность успешного противодействия описанной системе защиты со стороны такого руткита. Однако авторами ведется исследование методов самоконтроля приложений и обнаружения ими руткитов режима пользователя в процессе эксплуатации программного обеспечения с применением методов, описание которых выходит за рамки настоящей публикации, но будет дано в последующих работах.

Несмотря на это, авторами предлагается несколько иное решение указанной уязвимости систе-

мы защиты при условии, что приложение использует интерфейс Win API. Вместо стандартных названий функций системных библиотек можно использовать их псевдонимы или добавлять суффиксы или префиксы в стандартные названия функций. Преимуществом такого решения является то, что псевдонимы неизвестны разработчикам руткитов, ориентированных на определенный набор важных функций, и, соответственно, перехват функций приложения в таком ракурсе становится невозможным. Реализация же всех стандартных функций возлагается на систему защиты, которая может их исполнить, используя метод организации прямого взаимодействия с ядром ОС [3].

Описанная система защиты реализована в виде динамической библиотеки (DLL), с которой необходимо выполнить статическое (раннее) связывание. Остальную функциональность обеспечит код самой библиотеки.

ВЫВОДЫ. На основе анализа механизмов вызова функций программного интерфейса операционной системы Windows NT предложены методы самозащиты программ от вредоносного программного обеспечения, использующего руткит-технологии режима пользователя.

Предложенные методы применяются на этапе разработки программного обеспечения путем прозрачной для разработчика стыковки с системой защиты и не требуют от разработчика специальных знаний в области системного программирования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ховард М., Лебланк Д. Защищенный код / Пер. с англ. – М.: Издательско-торговый дом "Русская Редакция", 2004. – 704 с.
2. Зайцев О.В. Rootkits, Spyware/Adware, Keyloggers&Backdoors: обнаружение и защита. – СПб.: БХВ-Петербург, 2006. – 304 с.
3. Зілінський Ю.В., Бельська В.Ю., Юдіна А.Л. Захист і оптимізація програмного забезпечення шляхом прямих викликів сервісів ядра операційних систем Windows NT // Вісник Кременчуцького державного політехнічного університету імені Михайла Остроградського. – Кременчук: КДПУ, 2009. – Вип. 5/2009 (58), ч. 1. – С. 49–53.

REFERENCE

1. Howard M., LeBlanc D. Writing secure code. – Microsoft Corporation, 2002. – 800 p. [in Russian].
2. Zaycev O.V. Rootkits, Spyware/Adware, Keyloggers&Backdoors: detection and protection. – SPb.: BHV-Petersburg, 2006. – 304 p. [in Russian].
3. Zilinskiy U.V., Belska V.U., Udina A.L. Software protection and optimization by direct system services calls in Windows NT operating system // Transactions of the Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy state polytechnic university. – Kremenchuk: KSPU, 2009. – Ed. 5/2009 (58), V. 1. – P. 49–53 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 20.01.2011.

Рекомендована до друку д.т.н., проф. Гученком М.І.